

ismeretet adjon, melyet ő is készen kapott és maga sem tud már szemléleti elemekre visszavezetni.

Ennek a tanítási módnak üdvös hatása legelőször a tanulók fogalmazó készségében fog mutatkozni. A tanulók megtanulják saját gondolataikat és saját érzéseiket szóban, majd írásban kifejezni. azért a beszéd-értelemgyakorlatok természetes folyományának tekinthető az új tanterv fogalmazási anyaga, mely nem a régi másolás és nyelvtani átalakítás, hanem élmények, beszélgetések, olvasmányok, képek, elképzelt és elgondolt esetek szabad írásbeli megfogalmazása.

A földrajz is szakít azzal a régi rendszerrel, mely a csillagászati és fizikai földrajz elemeivel, ú. n. földrajzi alapfogalmakkal és térképjelekkel kezdődött. A helyett megindul a szülőföld természeti és kulturális viszonyainak megbeszélésével és térbeli ábrázolásával megadja a tanulóknak azt az alapot, mely a haza földrajzának megértéséhez szükséges.

A történelem is a család, az iskola, a község történetével indul meg, kiegészül a szülőföld történelmi, emlékeivel, vázlatos áttekintést ad a nemzet multjáról és csak aztán tér át a rendszeres feldolgozásra.

Legszemléletesebben jut kifejezésre az új tanterv szelleme a természeti és gazdasági ismeretekben. Ennek a tárgynak a tengelye a gazdaságtan, illetőleg a háztartástan. Az ásványtan, növénytan, állattan, kémia és a fizika tulajdonképpen csak a központban álló gazdaságtani tétel megmagyarázására szolgálnak. Ahol lehetséges, a kiindulás gazdasági gyakorlati munka vagy ilyen munkának a szemlélése. Ehhez kapcsolódik az ismeret. Egyszerűbb s gyakorlatibb lett a rajz, kézimunka és ének is.

Az új tanterv részleteiben bizonyára vannak hibák, talán nem sikerült a célt és a szellemet egészen következetesen, minden tárgyában kifejezésre juttatni. Ez érthető is, hiszen a tanterv nem egy embernek, hanem soktagú bizottságnak a munkája, megalkuvások eredménye, mégis nagy értéke a határozott célkitűzés és az a körülmény, hogy a gyermek képességeinek, a környezetnek, a tanító és a tanuló öntevékenységének figyelembevételével készült. Ha a tanítóóság komoly tanulással felemelkedik és magáévá teszi az új tanterv szellemét, egy lépéssel előbbre jut népoktatásunk.

Quint József.

Az ötévfolyamú tanítóképző új tanterve és utasítása.

A tanítóképző-intézetek 1902-ben kiadott és 1911-ben módosított legutóbbi tantervében minden osztálynak a heti elfoglaltsága 36 óra volt. Ehhez járultak az ének, zenekar, egyházi ének és zene, játékdélután, kisebbségi nyelv, melyek csakhamar 40 fölé emelték az óraszámot, pedig azonkívül volt még a zene-gyakorló óra, önképzőkör, más egyesületek, gyűlések stb. Mind-

ezek alapján a tanári testületek és a felettes hatóságok egyértelműleg megállapították a túlterhelést, melyen már nem segített az a körülmény, hogy az órák egy része gyakorlati és művészi tárgyakra fordítatott.

A túlterhelésen kívül a fejlődés természetes menete is megkívánta már, hogy a régi tanterv felülvizsgáltassék. Különösen szükségesnek látszott a pedagógiai képzés mélyítése. Ez a két főgondolat vezette az új tanterv készítőit. Munkaközben az egyes tárgyak keretében is szükségessé váltak kisebb módosítások.

A reform a háború után először a hatévfolyamos tanítóképzéshez vezetett s bár ez a régi képzés tehermentesítése és a haladás szempontjából kedvező megoldás volt, mely bele is illett az egész Európában minden nemzetnél tapasztalható törekvésekbe, szomorú anyagi helyzetünk miatt nem volt állandósítható s 1923-ban el kellett készíteni az ötévfolyamos tantervet, melyet a VKM. 1925 nyarán az utasításokkal együtt kiadott.

A tanterv a négyévfolyamú tanítóképző (4×36) 144 óráját csak 6 órával emelte és az öt évfolyamra (5×30) 150 órát állapított meg. Ez lényeges tehermentesítés, bár most sem fértek még be a 30 óra keretébe a karének, zenekar, egyházi ének és zene, játékdélután és fakultatív nyelvek.

A pedagógiai tárgyak a régi tanterv 18 órájával szemben most 22 órát kaptak. Emelkedett még az évfolyamok számának emelése folytán a hit- és erkölcstan, német nyelv és testgyakorlás 2—2 órával, továbbá a földrajz, természetrajz, egészségtan és gazdaságtan 1—1 órával. Ezzel szemben csökkent 1 órával az írás, hárommal a kézimunka és négyvel az ének, zene. A magyar nyelv és irodalom, mennyiségtan és történelem óraszámja változatlanul megmaradt.

A tanítási anyag elrendezésében is általában csak kisebb változtatások történtek. Csupán a természetrajz-kémiában van a régi állattan-növénytan (I—II. o.), kémia-ásványtan (III. o.) helyett most általános és szerves kémia (I. o.), növénytan (II. o.), állattan (III. o.), földtan és szerves kémia (IV. o.); a földrajzban pedig az anyag elosztása egészen új. Általános földrajz és az öt világrész általában (I. o.), emberföldrajz és Európa politikai földrajz (II. o.), Magyarország (III. o.), szülőföldismerletés és módszertan (IV. o.).

A tanítóképzés gyakorlati munkája szempontjából az új tantervnel is nagyobb jelentőségű a hozzá kiadott utasítás, mely a tanítóképzés céljában kiemeli a nevelői mozzanatokat. Itt is, mint az új népiskolai tantervben, előtérbe lép a cél, fontosabb a nevelés, mint a megtanított anyag. Az utasítás az összhangzatos nevelésből indul ki, hangsúlyozza a testi és erkölcsi nevelés fontosságát és rámutat arra, hogy a tanítónevelésben a tanítással együttítható többi nevelési tényezőket sem szabad elhanyagolni.

Az általános nevelői célok mellett a tanítóképzőnek sajátlagos célja is van. Azért kimondja az utasítás, hogy a tanítóképző szakiskola. Ezt a szakiskolai jelleget azonban nem egyszerűen bizonyos szaktárgyak tanításával akarja szolgálni, hanem

megkívánja, hogy a szakjelleg a tanítóképzés szellemében jusson kifejezésre. Az új tanterv nemcsak a pedagógiában, hanem minden tárgy tanításában megkívánja a cél gondolatának felvetését és a nevelői mozzanatok gondos figyelembevételét. Ezzel megóvja a tanárt a mechanizmusban való megmerevedéstől és biztosítja azt a haladás szempontjából fontos feltételt, hogy a tanár mindazt, amit elméletben megtanult és amit pedagógiai meggyőződésével összeegyeztetett, a gyakorlatba is átviszi. Az elmélet és gyakorlat emez összhangjának hiánya okozza a legnagyobb bajt a nevelés munkájában, különösen a népiskolákban.

Az új utasítás hangsúlyozza a tervszerű, előre megállapított tanmenet szerint való haladás és a különféle tárgyakat tanító tanárok megértő együttműködésének fontosságát, valamint a tanulók öntevékenységét. Tehát a helyesen értelmezett munkaiskola álláspontján áll és azt kívánja, hogy a tanítás tapasztalatokból és meglévő igazolt, rendezett ismeretekből kiindulva a tanulók értelmének megmozgatásával jusson újabb megállapodásokhoz, s adjon a tanulóknak alkalmat, hogy maguk keressék a legalkalmasabb kifejezést. Nem szédül azonban az újabb pedagógia túlzásainak örvényeibe, hanem megbecsüli a régi pedagógia értékeit is: az ismétlésnek, az emlékezet munkájának, a tanulásnak nagy jelentőségét hangsúlyozza.

Az új utasítás nemcsak a célok területén kíván határozott életfelfogást a tanártól, hanem elvárja a tanítás közben is a józan ítélőképességet, azért hangsúlyozza, hogy a tanár csak már leszűrt és tudományosan igazolt igazságokat tanítson és kipróbált eljárásokat gyakoroltasson. Ez nem akar a továbbhaladás kerékkötője lenni, hanem csak komoly figyelmeztetés arra nézve, hogy a tanítást és a kutatást a tanár válassa egymástól, mert csak kevés embernek adatott meg az a világos látás és az a nagy lelki erő, hogy e kettőt egyensúlyban tartsa.

A tanítóképzés jövő útjainak egyengetését nemcsak az egyes szaktanárra bizza, hanem felhívja a testületek figyelmét is a kollektív munkára, megjelöli azt az utat, melyen a tanári testületek egyengethetik a továbbfejlődés útjait.

Erre nagy szükség is van, különösen most, amikor nem is annyira belső szükséglet, hanem külső okok is rázogatták a tanítóképzés eddigi szilárdnak gondolt épületét.

Hiszem, hogy a tanítóképzés új útjain haladó tanárok kiemelkednek tárgyak elméleti és sokszor egyoldalú korlátai közül és a tudományos pedagógia általánosabb szempontjaival mérlegetlik a nép kulturális szükségleteit. Megtanítják tanítványaikat célok szerint való tudatos nevelői munkára és kiragadják a tanító-ságot az új népiskolai tanterv segítségével abból a tespedésből, melybe sokan lélek nélküli, mechanikus munkájukban süllyedtek.

Quint József.